

Lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle valtioneuvoston liiallisen alijäämän korjaamista koskevasta selonteosta (VNS 5/2026 vp Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta)

Euroopan Unionin neuvosto asetti Suomen liiallisen alijäämän menettelyyn 12. tammikuuta 2026. Tällöin Suomelle asetettiin *korjaava nettomenopolku*, joka määrää maksimiarvot nettomenojen prosentuaaliselle kasvulle vuosiksi 2026–2028 sekä kumulatiivisesti vuodesta 2024 alkaen (Council of the European Union, 2026). Valtiovarainministeriö julkisti huhtikuun lopussa *Suomen edistymisraportin* (Valtiovarainministeriö, 2026b), jossa esitellään mm. toimia joihin Suomi on liiallisen alijäämän korjaamiseksi ryhtynyt.

Viime vuonna lopussa voimaan tulleen julkisen talouden hoitamista koskevan lain 6 § mukaan hallituksen tulee esittää liiallisen alijäämän menettelyn vuoksi tehdyistä toimenpiteistä selonteko myös eduskunnalle. Valtioneuvosto on esittänyt tämän selonteon (VNS 5/2026, ”Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta”, seuraavassa: selonteko) äskettäin. Selonteon mukaan komission ensimmäinen arvio Suomen ”tuloksellisiin toimiin ryhtymisestä” saadaan kesäkuussa. Luontevin ajankohta selonteossa mainituista ja Suomen edistymisraportissa yksityiskohtaisemmin tarkastelluista ehdotetuksista käytävälle valiokuntakeskustelulle olisikin luultavasti ollut sen jälkeen kun komission ensimmäiset arviot Suomen edistymisraportista ovat tiedossa.

Suomen ennustetaan poikkeavan ensi vuonna nettomenopolulta

Suomelle asetettua korjaavan nettomenopolun noudattamista valvotaan *valvontatilin* avulla. Sille kirjataan vuosittaiset poikkeamat ja kumulatiiviset poikkeamat korjaavalta nettomenopolulta osuuksina bruttokansantuotteesta. Suomeen sovelletaan myös *kansallista poikkeuslauseketta*. Jos sitä ei olisi, Suomelta edellyttäisiin, että valvontatilin kumulatiiviset arvot säilyisivät kunakin vuonna negatiivisina tai enintään nollan suuruisina. Kansallinen poikkeuslauseke kuitenkin oikeuttaa Suomen ylittämään nettomenojen kasvun maksimiarvon puolustusmenojen vuoden 2021 tasoon verrattua kasvua vastaavalla summalla mutta kuitenkin enintään 1,5 prosentilla Suomen bruttokansantuotteesta (Euroopan unionin neuvosto, 2025).

Suomen edistymisraportissa (Valtiovarainministeriö, 2026b) esitetään ennuste, jonka mukaan puolustusmenojen kasvu vuoteen 2021 verrattuna olisi BKT:hen suhteutettuna 1,5 % vuonna 2026, 1,6 % vuonna 2027 ja 1,7 % vuonna 2028. Käytännössä poikkeuslauseke siis merkitsee, että kukin valvontatilin arvoista saa olla 1,5 prosenttiyksikön verran nolaa suurempi. Suomen edistysraportti sisältääkin *laajennetun korjaavan valvontatilin*, jossa valvontatilin kumuloituneista poikkeamista on vähennetty 1,5 prosenttiyksikköä. Kansallisen poikkeuslausekkeen huomioon ottaen korjaavan nettomenopolun noudattaminen edellyttää, että tämän tilin arvot eivät ole positiivisia. Taulukko 1 on Suomen edistymisraportin ja selonteon mukainen, ja se sisältää VM:n ennusteen valvontatilille kirjattavista vuosipoikkeamista ja kumulatiivisista poikkeamista sekä laajennetun korjaavan valvontatilin arvoista.

	2026	2027	2028
Valvontatili			
Vuosipikkeama, BKT-osuus (%)	1,7	0,9	0,8
Kumuloitunut poikkeama, BKT-osuus (%)	0,8	1,7	2,4
Laajennettu korjaava valvontatili			
Kumuloitunut poikkeama, BKT-osuus (%)	-0,7	0,2	0,9

Taulukko 1. Suomen edistymisraportin 2026 ennuste valvontatileille kirjattavista arvoista.

Kuten taulukosta 1 ilmenee, laajennetun korjaavan valvontatilin kumuloituneen poikkeaman arvioidaan olevan negatiivinen ja siis EU:n vaatimusten mukainen kuluvana vuonna, mutta positiivinen ensi vuonna.

Vuonna 2024 uudistetun EU:n talouden ohjausjärjestelmän korjaavaa osaa koskevan asetuksen (Euroopan Unionin neuvosto, 2024, 9 artikla) mukaan liiallisia alijäämiä koskeva menettely keskeytetään, jos sen kohteena oleva maa noudattaa sille liiallisen alijäämän menettelyn käynnistämisen yhteydessä annettuja suosituksia. Selonteon mukaan keskeytystä koskeva arvio tehdään ensisijaisesti nettomenoja koskevien toteutumatietojen (eikä ennusteiden) perusteella. Pelkkä ennuste voisi selonteon mukaan olla perustelu katsoa, ettei suosituksia ole noudatettu, vain jos kumuloitunut poikkeama olisi vähintään 0,3 prosenttia vuositasolla tai 0,6 prosenttia yhteensä. Taulukon 1 sisältämä ennuste ei siis itsessään ole perustelu jatkaa liiallisen alijäämän menettelyä vuonna 2027, mutta ennusteen toteutuessa menettelyä tullaan jatkamaan.

Nettomenoja voi supistaa myös tulotoimilla

Euroopan Unionin talouden ohjausjärjestelmässä nettomenoilla tarkoitetaan julkisyhteisöjen kokonaismenoja, joista on vähennetty joukko eriä. Julkisyhteisöjen kokonaismenoista saadaan *nettomenot ilman tulotoimia* vähentämällä niistä korkomenot, EU-ohjelmien EU:sta saaduilla tuloilla katettavat menot, EU-ohjelmien menojen kansallinen rahoitusosuus, työttömyysmenojen suhdanteista riippuva osuus sekä kertaluonteiset menot. *Nettomenot* saadaan vähentämällä näin saadusta luvusta vielä *päätösperäiset tuloihin vaikuttavat toimet* kertaluonteisia toimia lukuun ottamatta (Valtiovarainministeriö, 2024, taulukko 5.1).

Esimerkiksi suhdannetilanteen paranemisesta johtuva työttömyysmenojen lasku tai verotulojen nousu ei siis vaikuta nettomenoihin. Sitä vastoin päätösperäiset veronkorotukset ovat päätösperäisiä tulotoimia, ja siksi ne supistavat nettomenoja. Vastaavasti päätösperäiset verojen alennukset kasvattavat niitä.

Selonteossa huomautetaan, että ”kokonaisveroasteen ollessa maailman korkeimpia julkisen talouden sopeutus häiritsee talouden kehitystä vähemmän, kun se toteutetaan hillitsemällä menojen kasvua” (s. 2). Näkemystä voidaan pitää epäanalyttisenä, koska se ei erottele eri meno- ja tulosopeutustoimien toisistaan poikkeavia vaikutuksia.

Äskettäin julkistetussa julkisen talouden suunnitelmassa esitetään useita uusia verotuloja supistavia toimia, joista yhteisöverokannan alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin on arvioidulta vaikutukseltaan suurin (Valtiovarainministeriö, 2026a). Muutos toteutettaisiin tuloverolain 124 § muutoksella, jota koskevan esityksen hallitus teki eduskunnalle 28.4.2026. Kuten lakiesitys toteaa,

tutkimuskirjallisuudessa esitetyt arviot tällaisen veronalennuksen pitkän tähtäimen dynaamisista vaikutuksista vaihtelevat huomattavasti. Esityksessä arvioidaan, että alennuksen itserahoitusaste olisi pitkälläkin tähtäimellä vain noin 34-46 prosenttia, eli se rahoittaisi itsensä vain osittain.

Julkisen talouden suunnitelman mukaan yhteisöverokannan alennus vähentäisi staattisesti arvioiden verotuloja noin 832 miljoonalla eurolla (Valtiovarainministeriö, 2026a, s. 65). Tämä vastaa noin 0,3 prosenttiyksikön lisäystä taulukon 1 nettomenoihin. Niiden ennustettu arvo olisi siis vuonna 2027 komission vaatimalla tavalla negatiivinen, jos veronalennus peruttaisiin.

Kuten esimerkiksi Valtion taloudellinen tutkimuskeskus on huomauttanut valtiovarainministeriölle äskettäin osoittamassaan lausunnossa (Matikka & Hakola-Uusitalo, 2026), julkista taloutta voitaisiin sopeuttaa esimerkiksi myös ansiotuloveron maltillisella kiristyksellä. Koska keskituloiset reagoivat työn tarjonnan kautta veromuutoksiin suurituloisia vähemmän (Matikka ym., 2016), kiristyksen talouskasvun hidastumisen kautta aiheutuvat haitat jäisivät sen hyötyyn nähden vähäisimmiksi, jos veronkiristykset kohdennettaisiin keskituloisiin. Myös tällainen politiikkatoimi parantaisi Suomen edellytyksiä pysyä siltä vaaditulla nettomenouralla.

Helsingissä 28. toukokuuta 2026

Ilkka Kiema
tutkimusohjaaja
Työn ja talouden tutkimus LABORE

Viitteet

- Council of the European Union. (2026). *Council recommendation with a view to bringing an end to the situation of an excessive deficit in Finland* (Brussels, 12 January 2026).
- Euroopan Unionin neuvosto. (2024). *Neuvoston asetukset (EU) 2024/1264, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2024, liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta.* (2024/1264).
- Euroopan unionin neuvosto. (2025). *Neuvoston suositus, annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025, neuvoston Suomelle asetuksen (EU) 2024/1263 nojalla asettamista nettomenojen enimmäiskasvuprosenteista poikkeamisen sallimisesta (kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointi) (C/2025/3966).*
- Matikka, T., & Hakola-Uusitalo, T. (2026). *Lausunto valtiovarainministeriölle toimenpide-ehdotuksista julkisen talouden sopeutustarpeeseen vastaamiseksi ja pitkään jatkuneen velkaantumiskehityksen taittamiseksi* (VATT, 30.3.2026).
- Matikka, T., Harju, J., & Kosonen, T. (2016). *Tuloverotuksen vaikutus työn tarjontaan* (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 5/2016).
- Valtiovarainministeriö. (2024). *Kokonaistaloudellisen ennusteen tausta-analyysyjä 2024* (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:58).
- Valtiovarainministeriö. (2026a). *Julkisen talouden suunnitelma 2027–2030* (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:17).
- Valtiovarainministeriö. (2026b). *Suomen edistymisraportti 2026* (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2026:16).

